

Genoeg Breed en Sainsbury's

In de vorige nieuwsbrief werd verslag gedaan van een congres over natuurlijke middelen in Warwick, Engeland (oktober 2007). Genoeg Breed werd daar door CLM gepresenteerd. In vervolg op dat congres is CLM uitgenodigd om half maart jl. een verhaal te houden over Genoeg Breed in Londen. Die uitnodiging kwam van Greenery UK, die het congres organiseerde in opdracht van supermarktketen Sainsbury's (na Tesco de grootste Britse supermarkt). Sainsbury's wil graag residu-vrije producten in haar assortiment en reikt haar telers daarvoor verschillende tools aan. Een van die tools zijn de natuurlijke middelen. Deze 'biopesticides' stonden deze dag centraal.

Op het congres waren ca 150 personen aanwezig: niet alleen telers, inkopers, adviseurs en producenten van biopesticides maar ook vertegenwoordigers van de toelatingsinstantie (PSD), onderzoekers en buitenlandse deskundigen. Tijdens het congres werden verschillende presentaties gehouden. Opvallende zaken die dag:

- Telers en inkopers hebben hoge verwachtingen van de potentie van biopesticides;
- Toelating in EU is een grote hobbel. In VS is die toelating veel makkelijker. Wel is het ook in de VS na toelating moeilijk voor de producten om de markt te veroveren;
- Het gevoel bestaat dat het traject van wederzijdse erkenning binnen Europa nog onvoldoende wordt benut.

Net als op het congres in Warwick, werd ook hier het verhaal over Genoeg Breed positief ontvangen. Er was veel waardering voor de toelatingen die gerealiseerd zijn en veel interesse voor kansen t.a.v. wederzijdse erkenning tussen UK en NL.

Belangrijke conclusie van de dag was dat Greenery UK en Sainsbury's praktisch gebruik van natuurlijke middelen wil stimuleren, o.a. door een betere uitwisseling van ervaringen tussen telers binnen de EU.

De presentatie die CLM heeft gehouden is te downloaden via www.genoeg.net -> Engelse sectie, bij 'publications'.

Kantoor Sainsbury's in Londen

Innovatieprijs geïntegreerde gewasbescherming

Een gedeelde eerste plaats voor gewasbescherming, milieu én de teler. Dat is het beoogde resultaat van de innovatieprijs geïntegreerde gewasbescherming. In opdracht van de convenantpartners (LNV, VROM, LTO, VEWIN, Nefyto, UvW, Agrodiss en Plantum) organiseert CLM deze prijs.

Tot 8 september 12.00 uur kunt u zelf meedingen naar deze prijs of iemand anders nomineren. De inzendingen worden door een deskundige jury onder leiding van Hans Alders beoordeeld op onder andere de volgende onderdelen:

- een goed milieuresultaat op korte en lange termijn
- bijdrage aan geïntegreerde gewasbescherming
- potentiële praktische toepasbaarheid
- mate van vernieuwing
- een gunstige kosten/batenverhouding

De prijsuitreiking is in november. Iedereen kan meedoen: van tuinders en agrariërs tot onderzoekers, producenten en de handel. Alle innovaties maken evenveel kans: van een slimme manier om snel te schoffelen tot een high-tech bedrijfssysteem.

Heeft u goede ideeën? Ga dan naar www.clm.nl voor meer informatie, schrijf u in en maak kans op €2.000!

Colofon

GENOEG Breed is een samenwerkingsproject van CLM, Plantenziektenkundige Dienst en CTB in opdracht van het Ministerie van LNV.

Informatie over GENOEG Breed:
CLM, Joris van Herk
T 0345 470 762 E jvanherk@clm.nl

Plantenziektenkundige Dienst, Loket Kleine Toepassingen
T 0317 496 861 E loketkleinetoepassingen@minlnv.nl

WWW.GENOEG.NET

Lay-out: F. de Groot (CLM) Foto's: Y. Gooijer, A. Kool.

GENOEG BREED

Nieuwsbrief GENOEG BREED, nummer 6, augustus 2008

GENOEG Breed, lange adem leidt tot succes

Tussenstand

De toelating van een gewasbeschermingsmiddel vraagt vaak een lange adem. De lange adem binnen Genoeg leidt tot succes!

Er zijn namelijk sinds het verschijnen van onze vorige nieuwsbrief weer twee toelatingen in samenwerking met Genoeg gerealiseerd. Ten eerste het middel SPORE-STOP van Koppert. Dit betreft een fungicide op basis van de nieuwe werkzame stoffen kaliumjodide en kaliumthiocyanat. Het is voorlopig toegelaten als schimmelbestrijder voor de bollenteelt. Verder is zeer recent het middel Proradix Agro toegelaten als schimmelbestrijder tegen Rhizoctonia door knolbehandeling van pootgoed voor de teelt van poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen. Dit middel werkt op basis van de nieuwe werkzame stof Pseudomonas sp stam DSMZ 13134 (zie www.genoeg.net, onder publicaties).

Verder is sinds de vorige nieuwsbrief voor nog een middel een toelatingsaanvraag ingediend. Er loopt nu voor 3 middelen een toelatingsaanvraag: een feromoon, een microbiologische middel en een natuurlijk gas. Na duidelijkheid over de lijst 4 stoffen (zie verderop in deze nieuwsbrief) verwachten we dat voor het einde van het jaar nog een aantal aanvragen ingediend kan worden.

Evaluatie

De reeks van Genoeg-projecten loopt sinds 2001 en het nu lopende project Genoeg Breed wordt eind 2008 afgerond. Tijd voor reflectie dus, vóórdat gesproken kan worden over een mogelijk vervolg. Zoals ook gemeld in de vorige nieuwsbrief, heeft het Ministerie van LNV daarom aan de Plantenziektenkundige Dienst (PD) gevraagd om de reeks van Genoeg-projecten sinds 2001 te evalueren.

Het doel van de evaluatie is te kijken in welke mate de projecten Genoeg Toegelaten en Genoeg Breed hebben bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen van de nota Duurzame gewasbescherming voor wat betreft:

1. het bevorderen van een effectief en duurzaam middelenpakket en;
2. het bevorderen van de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming.

Het is dus een evaluatie 'door de oogharen heen' en niet een letterlijke evaluatie van alle doelstellingen van de Genoeg-projecten. De PD heeft inmiddels alle interviews gehouden en heeft het conceptrapport nagenoeg afgerond. Dit is inmiddels besproken met het Ministerie van LNV en het projectteam Genoeg Breed.

De evaluatie wordt binnenkort ter informatie toegezonden aan de klankbordgroep van project Genoeg Breed en aan de convenantpartners. Op basis van de evaluatie moet een beslissing worden genomen of - via het spoor van de natuurlijke middelen - ook de komende jaren geïnvesteerd gaat worden in een effectief en duurzaam middelenpakket.

Voortgang plaatsing vierde lijst stoffen

Voordat een gewasbeschermingsmiddel in Europa gebruikt mag worden, wordt eerst beoordeeld of de werkzame stof voldoet aan de Europese eisen voor de veiligheid voor mens en milieu. Een van de bijlagen van de Europese richtlijn, de zogenaamde Annex I, bevat een lijst van stoffen die al beoordeeld zijn en waarover besloten is dat deze stoffen voldoende veilig zijn om gebruikt te worden in gewasbeschermingsmiddelen.

In 1993 is er een inventarisatie gemaakt van werkzame stoffen die op dat moment in Europa op de markt waren. De circa 800 werkzame stoffen uit deze inventarisatie zijn vervolgens ingedeeld in lijst 1, 2, 3 of 4. Lijst 1, 2 en 3 bevatten gesynthetiseerde chemische stoffen. Lijst 4 is een verzamellijst van microbiologische stoffen, plantextracten, feromonen, van nature voorkomende stoffen en overigen. Het overgrote deel van deze stoffen is van natuurlijke oorsprong.

Van lijst 4 worden 91 stoffen verdedigd door aanvragers. Deze worden momenteel beoordeeld. De stoffen zijn verdeeld over de lidstaten, waarbij bepaalde lidstaten, alleen of met een andere lidstaat, Lead Rapporteur Member State zijn. Deze lidstaten worden gezien als de expert op een bepaald gebied. Nederland is bijvoorbeeld samen met Zweden lead rapporteur member state voor een aantal microbiologische middelen (schimmels, bacteriën, virussen etc.). Het streven is om voor het eind van 2008 een beslissing te nemen over de plaatsing van deze vierde lijst-stoffen op de Annex I.

Er zijn drie mogelijkheden:

1. Een stof wordt geplaatst. Het merendeel van de stoffen van lijst 4 zal naar verwachting geplaatst worden.
2. Een stof wordt niet geplaatst. Stoffen die niet voldoen aan de Europese vereisten zullen niet geplaatst worden. Niet plaatsen houdt in dat alle middelen op basis van de niet-geplaatste werkzame stof van de markt moeten worden gehaald. Hier hebben de lidstaten in de regel zo'n zes maanden de tijd voor.
3. Er is nadere beoordeling nodig. Als laatste is er een groep middelen waar nog wat beter naar gekeken moet worden om dat het niet zo zwart-wit ligt. Deze stoffen worden eerst nog uitgebreid in Europa beoordeeld, waarna er besloten kan worden tot wel of niet plaatsen op Annex I.

Inmiddels is er besloten dat alle microbiologische middelen waarvoor plaatsing op Annex I aangevraagd was ook daadwerkelijk geplaatst worden. Over de andere groepen van middelen wordt later dit jaar besloten.

Werkzame stoffen van natuurlijke oorsprong die niet op de lijst voorkomen, dus voor 1993 niet op de Europese markt gebruikt werden, moeten het reguliere traject doorlopen. Voor deze middelen kan dan op lidstaatniveau al wel een "voorlopige toelating" worden afgegeven, in afwachting van de besluitvorming van Europa over de werkzame stof.

Extra toepassingsmogelijkheden natuurlijke middelen

Samenvatting van de laatste maanden:

Voorlopige toelatingen:

- SPOR-STOP. Dit betreft een fungicide op basis van de nieuwe werkzame stoffen kaliumjodide en kaliumthiocynaat. Het middel wordt voorlopig toegelaten als schimmelbestrijdingsmiddel door middel van een dompelbehandeling van bollen en knollen ten behoeve van de teelt van bloembollen, bloemknollen en bolbloemen (mede via Genoeg).
- Cerall. Het middel wordt toegelaten als schimmelbestrijdingsmiddel ter behandeling van zaaizaad van winterarwe, zomertarwe, winterrogge en zomerrogge. Het middel werkt op basis van de nieuwe werkzame stof *Pseudomonas chlororaphis* stam MA342.
- Proradix Agro. Het middel wordt toegelaten als schimmelbestrijdingsmiddel tegen *Rhizoctonia* door knolbehandeling van pootgoed voor de teelt van poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen. Het middel werkt op basis van de nieuwe werkzame stof *Pseudomonas* sp stam DSMZ 13134 (mede via Genoeg).

Dringend vereiste middelen:

- kaliumbicarbonaat -> toepassing t/m 30/09/'08. Uitsluitend is toegestaan het gebruik als schimmelbestrijdingsmiddel in de biologische teelt van peren in verband met de toekenning van het knelpunt schurft in de teelt van peren voor het teeltseizoen 2008.
- kalizeep (Biofa Cocana) -> toepassing t/m 30/09/'08. Uitsluitend is toegestaan het gebruik als schimmelbestrijdingsmiddel in de biologische teelt van appels in verband met de toekenning van het knelpunt regenvlekkenziekte in de biologische teelt van appels voor het teeltseizoen 2008.
- pyrethrinen (Spruzit Vloeibaar) -> toepassing t/m 30/06/'08. Uitsluitend is toegestaan het gebruik als insectenbestrijdingsmiddel in de biologische teelt van appels ter bestrijding van de appelbloesemkever en in de biologische teelt van pruimen ter bestrijding van bladluizen in verband met de toekenning van het knelpunt appelbloesemkever in de biologische teelt van appels voor het teeltseizoen 2008.

Plaatsing van werkzame stoffen van natuurlijke oorsprong voor toepassing in biologische landbouw (EU annex II)*:

- Spinosad (insecticide);
- Kaliumbicarbonaat (fungicide);
- ethyleen (o.a. anti-kiemmiddel voor aardappel en ui).

* Om deze stoffen ook in Nederland te mogen toepassen is een toelating van het Ctgb nodig.

Uitgelicht: REBECA-voorstellen voor snellere toelating van gno's

In de vorige nieuwsbrieven heeft u al één en ander kunnen lezen over het REBECA-project. Bij dit project - dat liep in 2006 en 2007 - is onderzocht of de registratie van natuurlijke middelen en natuurlijke vijanden in Europa eenvoudiger en goedkoper kan.

In de nieuwsbrief van januari jl. hebben we de resultaten van het project op hoofdlijnen beschreven. Omdat project Genoeg Breed gericht is om drempels in de toelating te verlagen, laten we in onderstaande tabel specifiek een aantal voorstellen zien die vanuit het REBECA-project zijn gedaan voor een snellere toelating. Per maatregel is aangegeven hoe deelnemers aan de REBECA-workshops de voorstellen beoordeelden.

Voorstellen	Implementatie (1)	Effect op tijdsduur (2)	Effect op kosten (2)
Financiële impuls			
• gereduceerde tarieven	**	o	**
• financiële ondersteuning en begeleiding	**	o	**
Communicatie tussen aanvrager en toelatende instantie			
• pré-aanvraag bijeenkomsten	***	***	***
• Aanvragers wonen evaluatiebijeenkomsten bij	**	**	**
• Opstellen pré-aanvraag dossier	**	***	***
Bijstelling risicobeoordeling			
• Waar mogelijk voorzorgsbeginsel loslaten	*	***	***
Handhaving termijnen			
• Korte en strikte termijnen	*	**	**
Uitwisseling tussen toelatende instanties			
• Voortzetting expert- en evaluatie bijeenkomsten	*	**	***
• Voorzetting overleg tussen lead rapporteurs, ook na oplevering van vierde lijst	*	***	**
• Instellen van een EU-deskundigengroep voor gno's	**	***	**
Optimaliseren regelgeving			
• aparte beoordelingsrichtlijnen voor verschillende gno's (semiochemicaliën (o.a. feromonen) en micro-organismen)	*	*/*	*/*
• Aanpassing data-vereisten voor gno's	**/*	**	**
Werkzaamheid			
• flexibiliteit in werkzaamheidsonderzoek	**	**	*
• richtlijn voor beoordeling werkzaamheid	**	*	*
• geen beoordeling op werkzaamheid	*	***	***

(1 Implementatie)

*** Implementatie is makkelijk en/of kan snel

* Implementatie is lastig en/of duurt lang

(2 Potentieel effect op tijdsduur en kosten)

*** Voorstel heeft groot effect (sterke reductie tijdsduur / kosten)

o Voorstel heeft geen effect

